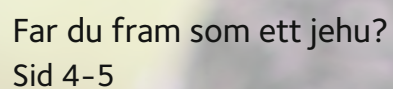

A young boy with light brown hair is holding an open children's Bible. The Bible has a wooden-textured cover and colorful illustrations of biblical scenes. The left page features a central text box with the heading 'Välkommen in i Bäckernas Bok' and a paragraph about creation, Noah's Ark, and Jesus. The right page shows a large illustration of a person in a boat. The word 'liv.' is overlaid in large, bold, orange letters in the top left corner. The background is a soft-focus green, suggesting an outdoor setting.

Sid 6-7

De träffas, läser, fikar och samtalar.
De funderar över budskapet i den
aktuella texten och delar sina tankar
med varandra.

Sid 11

ODR Samhällsinformation

Innehåll

Nr 3 2026

4-5. Du citerar Bibeln oftare än du tror

Springa som ett jehu. Inte fatta ett jota. Dyka upp i tid och otid. Du har säkert sagt det – utan att veta att du citerar Bibeln.

6-7 "Jag blev jätteförvånad"

Isac är 7 år och har en favoritbok som han redan har läst tre gånger. Vad är grejen, egentligen?

8-9 Här börjar Bibeln

Bibeln är världens mest lästa bok. Men varför är det så svårt att veta hur man ska börja läsa den?

10 Samtal om livet

De träffas, de läser, de samtalar. Om högt och lågt, himmel och jord. Ankaret är Bibeln.

11-13 Yrken i kyrkan

På söndagarna predikar Adam Wahlberg i Lövångers kyrka. På fritiden lämnar han marken i ett mindre flygplan.

14. "Nya" Nya testamentet

I höst får vi en ny översättning av Nya testamentet. Varför? Och vad skiljer det från tidigare översättningar?

15-19 Kulturskatter och symboler

Nästa gång du befinner dig på en kyrkogård, kommer du att titta efter helt nya saker!

20-21 Skellefteå socken 700 år

Skellefteå fick sina stadsrättigheter 1845, men som plats och socken är vår bygd betydligt äldre.

VIK. ANSVARIG UTGIVARE

Annika Lundström

REDAKTÖRER

Janne Lindberg, Linda Randgard,
P-O Sjödin

GRAFISK PRODUKTION

Svenska kyrkan Skellefteå

OMSLAGSFOTO

Patrick Degerman

REDAKTIONSRAÅD

Lars Elveros, Martina Fältskytt,
Robert Koss, Annika Lundström
Catrine Marklund och
redaktörerna

E-POST REDAKTION

magasinetliv@
svenskakyrkan.se

KONTAKT

Bureå församling
Skärvägen 2A
932 52 Bureå
0910-70 80 60 (Exp)
burea.forsamling@
svenskakyrkan.se

Burträsk-Löfvångers pastorat
Kyrkogatan 1
937 31 Burträsk
0914-437 00 (Exp)
burtrask.forsamling@
svenskakyrkan.se

Prästgårdsvägen 16
932 61 Löfvånger
0913-100 23 (Exp)
lovanger.forsamling@
svenskakyrkan.se

Svenska kyrkan Skellefteå
Storgatan 63
931 34 Skellefteå
0910-70 84 00 (Vx)
skelleftea.pastorat@
svenskakyrkan.se

HEMSIDA

svenskakyrkan.se/skelleftea/liv

TRYCKERI

Ågrenshuset

ATT SE DET SOM FINNS MITT FRAMFÖR OSS

Det är märkligt hur snabbt vi människor vänjer oss. Den som har haft förmånen att resa, eller flyttat till nya platser, kan vittna om att den första dagen, då är allt lite förvirrat: "Hur hittar jag till mitt hotellrum? Varifrån går bussen? Var ligger närmaste butik? Men kära nån, vad vackert det är här ändå! Hit borde alla åka!"

Så efter bara någon dag har vi lärt oss det viktigaste. Hitta hem, hitta väderstrecken, hitta landmärken. Och så tänker vi inte ens på att "det är där vid huset med den knasiga brevlådan utanför som jag ska svänga höger". Hjärnan registrerar utan att vi reagerar. Det är då man blir lite hemmablind.

Så fungerar det med allt, egentligen. Till slut blir det vardag. Vi tror att vi har lärt oss att tolka och har förstått innebörden. Inte bara att hitta till matbutiken, utan också att förstå det som finns runtomkring oss.

Tror vi, alltså.

Men ibland finns det mer bland det vi tror oss se. På samma sätt som du kan hitta ett åkerbär om du kammar i det höga gräset, kan du upptäcka nya saker, liksom gömda rakt framför dig. Som till exempel att du, som kanske inte alls ens har hållit i en Bibel, citerar den flera gånger i veckan! Eller att du, när du går en kvällspromenad och viker in på kyrkogården, får en ingivelse att stanna och titta närmare på en sten

med en solnedgång på – och börjar fundera på om det kanske ändå inte är en soluppgång? Eller när du möter en präst i mataffären och kommer på dig själv med att bli lite förvånad över att präster också handlar mjölk, glömmer inköpslistan och funderar över vilken ost som är mest prisvärd och godast på frukostmackan.

Ibland räcker det med att vrida blicken bara en aning, för att upptäcka något nytt i allt det bekanta. Det är kanske det som kallas för "aha-upplevelse". Vi hoppas att det här numret av Liv kan ge dig en sådan. Att du får syn på något du inte tänkt på tidigare. Inte för att det varit dolt, utan för att det ibland behövs en annan vinkel för att se det.

För det välbekanta har en märklig förmåga att bli nytt, bara vi tittar en gång till.

Redaktionen

Foto: Emma Berkman/Luleå stift

DU CITERAR BIBELN OFTARE ÄN DU TROR

TEXT: Linda Randgard FOTO: Shutterstock ILLUSTRATION: AI

Du kanske aldrig har läst Bibeln – ändå citerar du den alldeles säkert lite då och då.

När det blir ramaskri för att hyresvärden vill höja hyran med 10 %.

När du såg grannens barn komma springande som ett jehu när glassbilen signalerade ankomst.

Eller när du bara inte fattar ett jota...

Ingenting nytt under solen (Predikaren 1:9). Dessa uttryck har flera tusen år på nacken!

” Ramaskri

JEREMIA 31:15, MATTEUS 2:18

När det blir högljudd klagan och häftiga protester. Profeten Jeremia hörde kvinnors klagan i staden Rama, några hundra år senare använder evangelisten Matteus uttrycket om uppståndelsen. Och idag används det ofta för att beskriva kraftiga protester!

” Inte fatta ett jota

MATTEUS 5:18

Jota, eller iota, är den minsta bokstaven i det grekiska alfabetet. Matteus använder det ordet när han berättar om hur Jesus talade om att inte ändra en enda liten del i lagen – inte ens ett jota, dvs ingenting alls.

” Som ett Jehu

2 KUNGABOKEN 9:20

Så säger vi om någon som kör eller springer som en galning. Jehu var kung i Israel och känd för sin vilda framfart, och vakterna på stadsmuren kunde lätt känna igen honom på körstilen...

” Kreti och pleti

2 SAMUELSBOKEN 8:18

Det är ett, lite nedsättande, begrepp för "allehanda löst folk" – vem som helst. Ursprungligen handlar det om två folkslag som ingick i kung Davids livvakt: kereteerna och peleteerna. Det var lite bökiga namn, tyckte Gustav Vasa, och i hans bibel från 1541 fick de helt enkelt heta Crethi och Plethi.

” I tid och otid

2 TIMOTIUSBREVET 4:2

Både när det passar och när det inte passar, hela tiden, oavsett läge. Det är sedan gammalt, faktiskt från när Timotiusbrevet angav när det var läge att förkunna ordet.

” Falla i god jord

LUKAS 8:8

"Det där gillade vi, det var ett bra förslag, så gör vi!" Får du den responsen så vet du att ditt förslag föll i god jord. På samma sätt beskrev Jesus samma fenomen, när idéer eller ord landar rätt och får möjlighet att växa, precis som ett frö som får gro i fin och näringsrik jord.

” A och O

UPPENBARELSEBOKEN 1:8

Alfa och Omega är den första och den sista bokstaven i det grekiska alfabetet. Början och slutet. Som Gud – i Uppenbarelseboken kan vi läsa att det är så Gud beskriver sig själv: Början och slutet

”Jag blev jätteförvånad när dom släppte han”

TEXT: Linda Randgard FOTO: Patrick Degerman och Johannes Frandsen

Isac är sju år och ska snart börja ettan. Boken ligger uppslagen i knät medan han vant bläddrar mellan berättelserna. Ibland lyssnar han när någon läser högt, men allra helst läser han själv. Det kan han redan, trots att förskoleklass än så länge är den enda utbildningen på hans CV.

DEN ÄR SPÄNNANDE

Vad är det med de här flera tusen år gamla berättelserna som fångar en sjuåring intresse?

– Den är spännande!

Svaret kommer utan minsta tvekan, han behöver inte ens fundera, när jag frågar vad det är som gör att han tycker så mycket om Barnens bästa Bibel. Han har redan läst den tre gånger.

MEN VARFÖR DÅ?

Det märks att han inte bara har läst orden. Han minns berättelserna, funderar över dem, ställer frågor och reagerar när något inte känns rätt.

Som till exempel när han bläddrar fram till berättelsen om Jesus och Barabbas. Då blir ögonen större och han skakar lite på huvudet.

– Jag blev jätteförvånad när dom släppte han. Barabbas, alltså.

Varför då?

– Jamen, Barabbas är ju en mördare. Jesus är en kung!

För Isac är logiken självklar: Den som

har gjort gott borde naturligtvis gå fri.

Den som gjort något så allvarligt som att ha mördat borde ta sitt straff.

– Det enda Jesus gjorde var att berätta om Gud och ha lärjungar och så. Men annars..?

Frågan hänger i luften. Det här har han inte riktigt fått rätsida på. En annan berättelse har också dröjt sig kvar, lite på samma tema. Kain och Abel. Han bläddrar

”Ja, alltså... Jag har aldrig varit sådär avundsjuk!”

snabbt fram sidorna och läser högt om hur avundsjukan växer och tar över så att Kain till slut dödar sin egen bror. När han läst klart så tittar han upp.

– Ja, alltså... Jag har aldrig varit *sådär* avundsjuk!

Nä, det förstår jag. Vad skulle Kain ha gjort istället, då?

– Vad som helst, förutom att döda sin egen brorsa!

Jag håller med honom. Och jag håller med honom om att Bibeln är spännande. Inte för att den är full av hjältar och skurkar, utan för att berättelserna fortfarande väcker känslor.

”JAG SKULLE VARA LIVRÄDD!”

Jag undrar vem av alla han har läst om i Bibeln han helst skulle vilja träffa i verkligheten. Jag tänker att han kanske skulle svara Jesus, eller kanske Mose. Men även här kommer svaret direkt.

– Gud!

Hur tror du att det skulle vara? Vad skulle du fråga?

– Jag skulle vara livrädd! utbrister han, med ett stort leende. Och så funderar han en liten stund.

– Jag skulle fråga varför han inte bara börjar om, när människor gör så mycket dumt. Knycklar ihop allting som ett papper och tar ett nytt.

INTE BARA DÅ – NU OCKSÅ

Vi tittar också på bilderna tillsammans. Jag frågar vad han tänker om att vissa av bilderna ser ut att vara tecknade som om det vore idag, och att alla inte har säkrar och sandaler?

– Det har jag inte tänkt på alls.

För Isac är berättelserna inte bara något som hände för flera tusen år sedan. Avundsjuka, svek, mod och frågor om rätt och fel hör inte historien till. De finns fortfarande omkring oss.

Det kan nog vara därför han läser Barnens bästa Bibel och nu är inne på fjärde gången. Inte för att den berättar om hur det var för länge sedan, utan för att den säger något om hur det är nu.

ISAKS FAVORITER:

- Babels torn
- Påskens berättelser:
 - När dödsänglarna gick förbi husen med kryss på.
 - När Judas är taskig och går till soldaterna.
 - När Jesus grav är tom!

VAR BÖRJAR BIBELN?

Bibeln är världens mest lästa, men inte mest
lättlästa bok. Hur börjar man läsa den om man
aldrig gjort det förut?

*”Låt aldrig tanken på ett
rätt sätt hindra att du
hittar ditt sätt!”*

William Lindahl är präst i Svenska kyrkan Skellefteå. Hans råd till den som är nyfiken på att börja läsa Bibeln är enkelt: släpp prestationen och följ nyfikenheten. Det spelar mindre roll var. Börja bara någonstans!

- Det finns massor med spännande i Bibeln för livets alla skeenden. När du börjar läsa, låt nyfikenheten leda dig. Känns något extra värdefullt, läs det en gång till. Fastnar det inte just nu, hoppa över det och kom tillbaka till det sen. Låt aldrig tanken på ett "rätt" sätt hindra att du hittar ditt sätt, tipsar William

Hitta din väg in

Det finns hur många sätt som helst att läsa Bibeln. Här är några bra ställen att börja på

Jag vill veta mer om Jesus

Markusevangeliet

Ett bra ställe att börja för att få lära känna Jesus. Kort, rakt och spännande, med risk för mersmak.

Jag vill läsa en bra berättelse

Ruts bok

Fyra kapitel om sorg, mod, omtanke, kärlek och nya möjligheter. En varm berättelse om hur livet kan ta en ny vändning när man minst anar det – och en fin väg in i Gamla testamentet.

Jag vill bli tröstad

Psaltaren

Här ryms hela livet. Glädje, tacksamhet, tvivel, ilska, sorg och hopp. När du själv saknar ord för att beskriva vad du känner, är det mycket möjligt att du hittar dem här.

Jag vill veta vad som hände sedan

Apostlagärningarna

Vad hände efter påsken? Här fortsätter berättelsen om Jesus genom hans lärjungar och om hur den första kristna kyrkan växte fram. En spännande fortsättning på evangelierna.

Jag vill ta mig an hela Bibeln

Kronologisk plan

Läs om händelserna i den ungefärliga tidsordning de utspelades. Du kan läsa Paulus brev samtidigt som Apostlagärningarna och du ser enklare Bibelns röda tråd. Det finns planer att hämta på nätet, t ex från biblestudytools.com

Andra sätt att möta Bibeln

LYSSNA

Ta del av Bibeln samtidigt som du t ex diskar, promenerar eller slappar.

Bibeln på ett år är en podd från Svenska kyrkans unga i (minst) 365 avsnitt.

Femminutersbibeln delar Charlotte Frycklund femminuterslånga tankar och känslor kring ett kapitel varje dag.

The Bible recap är en podd på engelska som går igenom Bibeln på ett år med dagliga förklaringar

TITTA

Serier och filmer som gör berättelserna levande.

The Chosen

En dramaserie som ger liv åt människorna runt Jesus och väcker lust att läsa evangelierna.

BibleProject

Korta animerade filmer på YouTube som hjälper dig förstå Bibelns böcker och hur de hänger ihop.

Det finns många dramatiseringar av Bibeln. Se dem gärna som en väg in i berättelserna, men låt dem inte ersätta bibeltexten.

I FICKAN

Särskilda appar och gömt mitt framför näsan.

YouVersion – Bibelappen

Svenska översättningar, ljudbibel och smarta läsplaner för både nybörjare och vana läsare.

Bibelappen för barn

Med färgglada illustrationer och livfulla animationer.

Var som alltid uppmärksam på funktionen "Köp i app", så att du inte hämtar något du inte vill betala för.

LÄS MED NYFIKENHET

Bibeln är inget prov du ska plugga till och sedan klara av. Det är mer ett bibliotek, fullt av berättelser, poesi, böner, brev och insikter från många människor genom väldigt lång tid.

- ✓ Du behöver inte förstå allt.
- ✓ Frågor är en del av läsningen.
- ✓ Läs gärna tillsammans med andra, eller läs ensam och diskutera sedan i grupp.
- ✓ Börja där du blir nyfiken och följ ditt intresse.

Tips!

Dessa råd bygger på biskop Sören Dalevis bok *Förstår du vad du läser?* – *Bibeln för nyfikna*.

P-O Swing i samtal med Rut Lindholm (t v), Gunvor Lundmark och Ingalill Enmark.

Tron frodas i Växthuset

Inne i Växthuset, som står i skuggan av Kusmarks kyrka, frodas tron i sommarvärmen.

TEXT OCH FOTO: P-O Sjödin

Kågedalens församlingen har bjudit in till Samtal om tro varje måndag under hela sommaren.

Temat för samtalen är alltid söndagens bibeltexter.

– All verksamhet i kyrkan har fokus på gudstjänsten, men för att kunna ta till sig de texter som läses upp, bärs och behandlas under gudstjänsten så kan det behövas lite förberedelse.

Det säger P-O Swing, musiker i församlingen, som leder samtalet när LIV kommer på besök.

Han berättar att alla texter handlar om något slags budskap också.

– Det är det som kommer fram och lyfts fram under de förberedande mötena.

Tanken är, enligt honom, att deltagarna själva och tillsammans ska fundera över och samtala om budskapet.

– Kyrkan behöver inte bara vara P4, P3 och Radio Rix. Den behöver även vara P1.

Rut Lindholm, som läser bibeln varje morgon och kväll, tycker att det är intressant att få träffa folk och dela tankar om tron och bibeln.

– Bibeltexterna är viktiga för mig.

Gunvor Lundmark håller med Rut.

– Även om jag inte säger så mycket, så hör jag ju vad andra säger och får det till mig.

Musikern P-O tycker däremot att det är jättekonstigt att det talade ordet har en så väldigt tung plats i dagens gudstjänster.

– Jag upplever att den musikaliska känslan – det mystiska – är det viktiga i själva gudstjänsten och det gjorde jag redan när jag skolades in i kyrkans liv.

En plats att växa på.

Även blommorna frodas i värmen.

ADAM MELLAN HIMMEL OCH JORD

PÅ SÖNDAGARNA PREDIKAR HAN I LÖVÅNGERS KYRKA. PÅ FRITIDEN HÄNDER DET ATT HAN LÄMNAR MARKEN I ETT MINDRE ENMOTORIGT FLYGPLAN. JAG MÖTTE PRÄSTEN ADAM WAHLBERG FÖR ETT SAMTAL OM MÄNNISKORNA, BIBELN OCH ETT YRKE SOM HANDLAR OM ATT FINNAS DÄR NÄR LIVET HÄNDER.

TEXT & FOTO: Janne Lindberg

KYRKKLOCKORNA RINGER

Det är en återkommande mardröm.

– Jag har slarvat bort predikan och sitter i sakristian innan gudstjänsten. Klockorna ringer redan och jag försöker återskapa predikan ur minnet, men det är omöjligt för tankarna är alldeles grötiga.

Sedan vaknar han.

– Som tur är händer det bara i drömmen, säger han med ett leende.

Mardrömmen säger ändå något om hur han ser på sitt uppdrag.

– Jag lägger mycket tid på att förbereda predikan, eller andra tal som ska hållas. Jag tycker att det är viktigt att vara förberedd och genomtänkt.

Inspirationen dyker inte bara upp vid skrivbordet.

– Kanske är jag lite yrkesskadad, för jag tänker ofta i vardagen när jag läser något eller är med om något att:

”Det där kan jag använda på söndag.”

MER ÄN SÖNDAGENS GUDSTJÄNST

Den som tror att präster mest arbetar på söndagar har bara sett en liten del av yrket.

– Tisdagar är inte så värst actionfyllda, inte i mitt liv i alla fall, utan går mest ut på förberedelser inför veckan som kommer, telefonsamtal och pappersexercis av olika slag.

Resten av veckan kan se helt annorlunda ut. Det blir dopsamtal och vigslar, konfirmander, begravningar, äldreboenden och människor som behöver någon att prata med. När det händer något i bygden försöker kyrkan också finnas med.

– När det händer något trevligt i samhället är vi oftast med, till exempel Lövångersloppet, skördemarknader, veteranfordonsträffar och liknande.

Och så förstås...

... fikat.

– Jag kanske inte ska avslöja en stor del av yrkeskåren här, men jag vet att vi är många kollegor i ämbetet som simulerar fika.

Han skrattar.

– Missförstå mig rätt, jag är en riktig gotttegris, men när det blir dagens fjärde fika och kaftanen börjar strama mot bålen gäller det att tänka taktiskt. I stället för sju sorters kakor tar man en enda kaka som man äter extremt långsamt genom hela fikat.

DÄR LIVET HÄNDER

Under en vanlig vecka möter Adam unga familjer inför dop och vigslar, ungdomar som ska konfirmeras, hyresgäster på äldreboenden, människor som behöver ekonomiskt stöd och människor som bär på sorg.

Det är just mötena som betyder mest.

– Jag tror att en stor del av meningen med livet är att vi finns för varandra, att du är poängen i mitt liv och att jag är poängen i ditt liv.

Han menar att förtroendet människor visar präster är något av det finaste med yrket.

– Det finns ett stort förtroende för ämbetet, vilket innebär att man får många möjligheter att få finnas till i både stort och smått.

Samtidigt går det inte att stå oberörd. Adam berättar om spegelneuronerna – hjärnans förmåga att dela andra människors glädje och sorg.

– Det är klart att glädjen vid en vigsel är kännbar, liksom smärtan vid en begravning. Men som jag ser det är det helt i sin ordning att man blir berörd. Så har Gud skapat oss, så att våra mänskliga liv och öden sitter ihop.

Det svåraste?

– De gånger då jag upplever att jag inte lyckas förmedla hopp till någon som har det tungt.

Sedan kommer ett leende.

– Plus olika datasystem och annan teknik som strular, men det kan väl knäcka vem som helst?

PRÄST REDAN SOM BARN

Att Adam skulle bli präst var kanske inte självklart. Men fröet såddes tidigt.

Hans pappa var präst och hos dagmaman Essy tog lekarna ofta en kyrklig riktning.

– Så fort någon bland barnen fått en ny docka drog jag på mig prästliknande kläder och döpte dockan, vilket jag minns som fina och ljusa ceremonier, med de andra barnen andaktsfullt närvarande. Efteråt ställde tant Essy fram dopfika.

Minnena får honom att le. Att prästyrket skulle bli verklighet kom ändå först senare. Efter värnplikten började Adam på Johannelunds bibelskola.

– Där turades vi om att hålla andakt och då tyckte jag att det här är jag inte direkt obra på. Året efter sökte jag till prästutbildningen.

Vägen dit blev ändå inte helt rak. Efter teologie kandidatexamen gjorde han en avstickare till Musikhögskolan och utbildade sig i klassisk sång. Det blev inte någon karriär som yrkesmässig sångare, men utbildningen har han, och såklart många gudstjänstdeltagare, haft stor glädje av genom åren.

Om livet tagit en annan riktning?

– Då hade jag nog blivit sjuksköterska eller pilot.

ETT HOPP SOM BÄR

Temat för det här numret av Liv är Bibeln.

När Adam får frågan vilken bibeltext han oftast återvänder till behöver han inte fundera.

– Uppenbarelsebokens tjugoförsta kapitel.

Jag tycker att den kommande tillvaron uppmålas så fint och lockande där. Inga tårar ska finnas mer och ingen smärta. Den ger förtröstan om att vi inte bara är materia, utan även evighetsvarelser.

För den som tycker att Bibeln känns svår har han ett enkelt råd: att läsa evangelierna och breven i Nya testamentet som de vittnesskildringar de är. Han menar att de människor som skrev texterna gjorde det därför att de var övertygade om att de berättade om något de själva upplevt.

– Sedan får man förstås göra som med alla vittnesmål. Man kan följa Sokrates metod: granska bevisen och se vart de leder, även om det skulle visa sig hota våra förutfattade meningar.

ATT LYFTA BLICKEN

När arbetsveckan är över händer det att Adam byter prästskjortan mot flygheadset. Flygningen har varit ett intresse länge och sedan 10 år har han flygcertifikat och är aktiv i Skellefteå motorflygklubb.

Om vädret är det rätta lyfter han gärna i klubbens Piper PA28 (ett mindre enmotorigt flygplan) från Skellefteå Airport.

Det finns ändå något gemensamt mellan flygning och prästyrket: Båda kräver förberedelser, koncentration och ett lugn när oväntade situationer uppstår. Dessutom handlar båda också om perspektiv.

NÄRVARANDE

Mot slutet av samtalet återkommer vi till en av de snabba frågorna: Vilket ord beskriver en bra präst? Adam behöver inte fundera.

– Närvarande.

Det är ett ord som sammanfattar hela hans sätt att se på sitt uppdrag:

Närvarande vid dopets glädje.

Närvarande när sorgen känns som tyngst.

Närvarande i de stora högtiderna.

Men kanske allra mest i den vanliga vardagen – i samtalen som aldrig hamnar i någon kalender eller på någon bild, men som kan betyda mer än vi anar.

Många präster vittnar om att det inte var de som valde yrket – yrket valde dom. Lyssnar man mellan raderna på Adams berättelse, så verkar det stämma också i hans fall.

"Jag tror att en stor del av meningen med livet är att vi finns för varandra, att du är poängen i mitt liv och att jag är poängen i ditt liv"

Och jo, vi tog en sväng med planet. Vädret var strålande och vi fick se tre av hans arbetsplatser från ovan. Några bilder från flygturen finns på svenskakyrkan.se/skelleftea/liv/adamwahlberg

Att studera till präst i Svenska kyrkan

Först läser du teologi och religionsvetenskap vid universitet eller högskola. Studierna omfattar bland annat Bibeln, etik, kyrkohistoria och troslära. Den som vill bli präst söker samtidigt antagning till Svenska kyrkans utbildningsinstitut och genomgår samtal och bedömningar. Efter universitetsstudierna följer utbildning vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut med praktik i en församling. Där tränas bland annat gudstjänst, själavård och predikan.

När utbildningen är klar prästvigs kandidaten av biskopen i sitt stift.

Att bli präst är inte slutet på utbildningen. Fortbildning och handledning fortsätter genom hela yrkeslivet.

Studietid: C:a 5–6 år.
Läs mer om präststudier på Svenska kyrkans webb

NT på svenska 500 år

– ny översättning släpps på Bokmässan

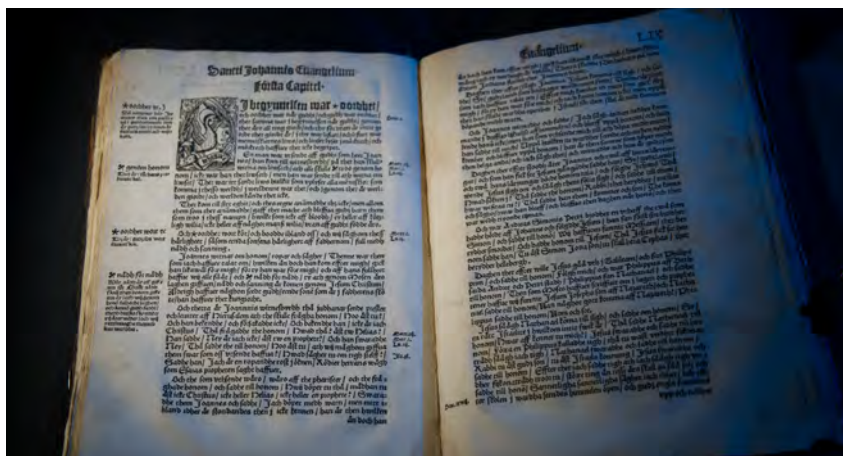
I år är det 500 år sedan Nya testamentet gavs ut på svenska i sin första tryckta översättning – NT 1526.

FOTO: Johannes Söderberg/SVT och Magnus Aronsson/Ikon

Det officiella firandet av NT 1526 ägde rum i augusti i Storkyrkan i Stockholm. Att Sverige fick sin första tryckta bibelöversättning utgjorde en vändpunkt i många avseenden. NT 1526 tillkom, enligt Svenska Bibelsällskapet, på befallning av ärkebiskop electus Johannes Magnus på uppmaning av Gustav Vasa. På så sätt blev översättningen officiell med både kyrklig och statlig sanktion.

För att genomföra detta, för Sverige mycket ambitiösa projekt, tillkallades boktryckaren Jürgen Richolff från Lybeck.

Upplagan blev cirka tusen exemplar. Det var nog för att räcka till alla svensktalande kyrkoherdar.

Fotografi av NT 1526 från Linköpings stadsbibliotek.

Under Bokmässan i höst, den 24–27 september i Göteborg, släpps en ny översättning av Nya testamentet. Svenska kyrkan planerar därefter, under höstens kyrkomöte, att besluta om och när den nya översättningen ska börja användas i gudstjänsterna.

Sedan den första svenska bibelöversättningen gjordes 1526 översätts Nya och Gamla testamentet med jämna mellanrum.

Översättningen görs av den ideella och ekumeniska föreningen Svenska bibelsällskapet som Svenska kyrkan är medlem i.

Skälen till att ta fram en ny översättning är att språket har förändrats och att forskningen om de grekiska texterna har utvecklats. Den nya översättningen ska förena aktuell textforskning med ett nutida och begripligt språk.

Nya Testamentet innehåller 27 böcker

De är indelade i fyra huvudkategorier: evangelierna, Apostlagärningarna, breven och Uppenbarelseboken. Skrifterna fokuserar på Jesus liv och lära samt den tidiga kristna kyrkans historia.

De fyra evangelierna

Matteusevangeliet
Markusevangeliet
Lukasevangeliet
Johannesevangeliet

Historisk bok

Apostlagärningarna

Brev och Epistlar

Romarbrevet
Första och Andra Korinthierbrevet
Hebreerbrevet
Jakobs brev m fl

Profetisk bok

Uppenbarelseboken

FOTO: Pernilla Lindström

Kyrkogårdarna bär på kulturvärden

Många kyrkor omges av en begravningsplats. En medeltida tradition som känns självklar idag. Men det är nog få som tänker på de kulturvärden en kyrkogård bär på.

Dagens kyrkogårdar, med raka gångar och fina planteringar, präglar vår bild av hur en kyrkogård ska se ut fast det representerar en ganska kort period av historien. Först i slutet av 1700-talet slog tanken att låta de döda för all framtid vila i jorden igenom. Begravningsplatsen kom efter det att spegla samhällets sociala skiktning.

Bättre bemedlade köpte sig familjegravar och gravvårdar för att markera sin status även efter döden. Dessa kunde avgränsas med häck eller staket och markytan täckas med sand eller grus. För att hålla graven ogräsfri krattades den, ofta i dekorativa mönster. Kanske har du besökt någon kyrkogård där denna tradition fortfarande lever?

Den finaste gravplatsen var vid kyrkans kor medan kyrkans norra sida ansågs sämst. Bakom detta låg tanken att kyrkan på domedagen skulle rasa åt norr. Begravda där skulle då få svårt att återuppstå ur sina gravar. Tänk på det när du besöker en äldre kyrka, finns det några gravar på norra sidan?

Vid samma tid började områden med så kallade linjegravar delas in för de som inte hade råd att köpa grav. Gravvårdar av trä var vanligt här då de kostade mindre. Linjegravar avskaffades 1964, men spår av dem kan ännu ses främst i form av enkla träkors.

Det som kanske förvånar mest är att det före 1800-talet inte förekom planteringar på kyrkogården. I klockarens lön ingick då att hans djur fick beta där. Senare började träd planteras som ansågs skydda mot sjukdomar och farlig luft. Sorgträd med hängande grenar valdes ofta för att förstärka platsens allvar.

Från 1930 började massproduktion av gravvårdar dominera och idag präglas våra kyrkogårdar av nya begravningsformer, som urn- och minneslundar samt askgravplatser. Nästa gång du besöker en kyrkogård, reflektera då över vad kyrkogården kan berätta om hur vi sett på livet och döden, över tid och rum. Och vad lämnar vi själva efter oss där till framtida generationer att begrunda?

*Pernilla Lindström,
byggnadsantikvarie, Skellefteå museum*

Kända

TEXT OCH FOTO: P-O Sjödin

Från kors och duvor till hästar och verktyg. Gravstenarnas symboler berättar om den avlidnes tro, liv och personlighet

Bibliska symboler på gravstenar har använts i Sverige sedan 1700-talet. De kan uttrycka den avlidnes kristna tro och förmedla budskap om försoning, frid och hopp. Vanliga motiv är korset, duvan och ankaret.

I dag finns också motiv som speglar den avlidnes intressen, personlighet eller yrke. Det kan vara allt från hästar och hundar till bilar och verktyg. Många symboler på gravstenar har en lång tradition och en vedertagen innebörd. Samtidigt kan samma symbol tolkas på olika sätt och ibland ha en särskild betydelse för den avlidne eller de anhöriga. Här följer några vanliga tolkningar.

Alfa och omega (A och Ω). Begynnelsen och slutet.

Ankare. Symbol för hopp.

Duva. Symbol för Den Helige Ande och för den kristna själen som gått till den eviga vilan.

Ek/Ekblad. En symbol för styrka, uthållighet och ett långt liv.

Eldslågan. Den dödes själs brinnande längtan efter saligheten.

Fackla. Kan symbolisera livets ljus och hopp. I äldre gravkonst förekommer den också som en symbol för det avslutade jordelivet.

Hjort. Symbol för Kristus eller för den till Kristus längtande själen.

Händer som fattar varandra. Trohet och äktenskaplig kärlek.

IHS. Ett kristusmonogram bildat av de tre första bokstäverna i Jesu namn på grekiska (ΙΗΣΟΥΣ). Symbolen har också kommit att förknippas med den latinska frasen In hoc signo vinces – "I detta tecken ska du segra".

Kors. Korset påminner om Jesu korsdöd, men är också ett Jesu Kristi segertecken.

och **nya** symboler

Kors, ankare och hjärta. Tro, hopp och kärlek.

Krans. Evighetssymbol.

Krona. Uppståndelse eller seger över det onda. Jämför: Kristi segerkrona.

Lagerkrans. Symbol för odödlighet och det nya livet i Kristus.

Lampa. Kristen symbol som ersatte antikens fackla. Symboliserar odödlighet och beredskap.

Lilja. Förgänglighet, oskuld och kyskhets.

Murgröna.

Odödlighet, evigt liv och den himmelska glädjen.

Oljelampa. Guds ord och evangeliet.

Palmkvist. Uppstigande, seger, pånyttfödelse och evighet.

Radband. Andlighet och hängivenhet.

Ros. Jesu fem sår på korset. Kan också symbolisera Maria samt en kärlekssymbol.

Sköld. Står emot frestelser och angrepp från det onda.

Stjärna. Den femuddiga stjärnan är

morgonstjärnan som skyddar mot djävulen. Den sexuddiga stjärnan symboliserar dels Maria och dels födelseundret i Betlehem.

Stubbe/avbruten stam. Det avbrutna livet.

Sädesax. Uppståndelsesymbol eller yrkessymbol för lantbrukare.

Timglas. Livets förgänglighet och tidens flykt.

Triangel. Den Gudomliga treenigheten.

Träd. Symbol för det av Gud skapade livet.

Dess årstidsförändringar står för liv, död och återuppståndelse.

Uppstigande sol. Uppståndelsen.

Vinranka/vinträd. Kristus och grenarna som hör samman med honom. Också himmelsk glädje.

Änglar. Tröstare, ledsagare och Guds budbärare.

Tio intressanta **kulturarv**

Byggnadsantikvarien Pernilla Lindström, som arbetar med rådgivning, inventering och antikvarisk kontroll på Skellefteå museum, tipsar om tio intressanta kulturarv på kyrkogårdarna i Skellefteå med omnejd.

1) Allmängravfältet på Landskyrkans västra kyrkogård. Kyrkogårdar började under 1800-talet delas in i ett område med köpta gravar och ett med s k linjegravar, eller allmänna linjen, för de som inte hade råd att köpa grav. Linjegravar avskaffades i och med 1964 års gravrättslag, men detta gravskick kan ännu ses på västra kyrkogården. Gravvårdarna består av en blandning av gravstenar samt trä- och smideskors. Framförallt de vita träkorsen sätter sin prägel på linjegravarna. Här ligger särskilt många som dog under spanska sjukan.

2) Grus- och sandgravar på Sunnanå kyrkogård. Under 1900-talets början var det populärt med familjegravar kringgårdade av stenbalkar eller smidesräcken och täckta av grus eller sand som mönsterkrattades. Att gravarna mönsterkrattas är idag

ovanligt men ett fint inslag på kyrkogården när så kan göras. Många grus- och sandgravar har även ersatts med gräs med åren.

3) Gravkapellet på Sunnanå kyrkogård. Gravkapellet ritades av den lokale arkitekten Viktor Åström och uppfördes 1915. Samma år som kyrkogården invigdes. Kapellet har tydliga drag av jugend och även typiska drag för arkitekten såsom den gröna porten indelad i små speglar.

4) Symboler på gravstenar på Sunnanå kyrkogård. Inskriptioner på äldre gravvårdar berättar en historia om trakten, dess invånare och näringar under 1900-talet. De skildrar bygdens utveckling liksom stilinfluenser. Bland gravvårdarna på Sunnanå kyrkogård märks särskilt många stenar som bär S.J:s symbol och många av yrkestitlarna på gravstenarna kan härröras till järnvägen. Även poliskåren är rikligt representerad här dels genom polisymbolen som förekommer på flera gravvårdar, men också genom yrkestitlar som landsfiskal, fjärdingsman, poliskonstapel och kriminalkonstapel.

5) Ackuschörskan Karin Sparrmans grav på Sunnanå kyrkogård. De flesta kvinnor fick sin sista vila i en familjegrav med makens eller faderns namn som enda inskription och är därmed sällan befintliga i inskriptionen på gravvården. Det finns dock undantag såsom denna sten. Här vilar en barnmorska eller ackuschörska som det en gång i tiden hette.

6) Familien Sandströms tabernakel på Landskyrkans kyrkogård. Först i slutet av 1700-talet blev skicket att låta benen för all framtid vila i jorden vanligt och i och med det blev det också vanligt att satsa på gravplatsens utformning. En rik flora av gravstenar och –monument uppstod då. Arkitektoniskt uppbyggda stenvårdar, obelisker och även järnkors präglar därför kyrkogårdar från 1800-talet. Mot slutet av 1800-talet blev familjegravar som avgränsades med planteringar eller staket vanligt. Patron Johan Sandströms gjutjärnsgravvård,

utformad som ett tabernakel i gotisk stil, räknas som den ståtligaste av sitt slag i länet. Familjen Sandström var Skelleftebygdens största skeppsbyggare under 1800-talets första hälft. De bodde på Karlgård med tillhörande skeppsvarv. Patron Sandström lärde fem av sina åtta söner skeppsbyggnadskonsten.

7) Sorgträd på landskyrkans kyrkogård. Kyrkogårdarna kom att börja utformas med kvadratiske kvarter och raka gångar som i städerna under 1800-talets senare del. Vid gångarna planterades träd vilka man ansåg skulle skydda mot sjukdomar och farlig luft. S k sorgträd, d v s träd med hängande grenar, planterades för att förstärka platsens allvar. Planterade sorgträd på gravarna är ovanligt i länet, men förekommer på landskyrkogården. Vackra blommor planterades också för att kyrkogården skulle bli en plats för andakt.

8) Skogskyrkogården i Kåge. Under 1900-talets första hälft blev s k skogskyrkogårdar modernt. Kåge kyrkogård är en av få kyrkogårdar i Skellefteåtrakten som fått karaktären av en skogskyrkogård. Den ursprungliga sluttande skogsbacken med redan

befintliga höga glest stående naturvuxna tallar har givits stort inflytande på begravningsplatsens utformning och gravarna placerats in mellan träden. Det som skiljer Kåge från andra skogskyrkogårdar är dess rätvinkliga och helt rektangulära uppbyggnad med gravar i raka rader och kvarter, vilket ger ett ovanligt strikt intryck för en skogskyrkogård. Marken är även gräsbevuxen. Anläggningen ritades av länsträdgårdsmästare Erik Söderling.

9) Kolumbariet på Sävenäs kyrkogård. Intill gravkapellet finns ett kolumbarium, ett gravvalv med nischer avsedda för förvaring av gravurnor.

Namnet kommer från latinets columbarium som betyder duvslag. Sveriges första kolumbarium invigdes 1924. Kolumbarier är relativt ovanliga i Sverige, men i Sävenäs kan ett av dem beskådas.

10) Ernst Alms grav på Sävenäs kyrkogård och Sara Lidmans grav på Österjörns kyrkogård. För den som vill besöka någon känd persons gravvård så vilar på Sävenäs kyrkogård norsjöbon Ernst Alm, vinnare av det allra första Vasaloppet. På Österjörns kyrkogård vilar författarinnan Sara Lidman. Gravvården bär den karaktäristiska inskriptionen Lev!

700 ÅR tillsammans

TEXT: Linda Randgard FOTO: P-O Sjödin

Artikeln bygger på texter av lokalhistorikern Rolf Granstrand.

Kanske är det en söndag någon gång under 1300-talets första hälft. Från byarna längs Skellefteälven och utefter kusten är människor på väg mot samma mål. Några kommer till fots. Andra med häst. En del följer älven med båt. Resan kan ta timmar, kanske en hel dag, men den har ett syfte. För första gången på länge ska människor från många olika byar samlas på samma plats.

De vet förstås inte att de är med och formar något som ska leva i hundratals år.

År 1845 fick Skellefteå sina stadsrättigheter. Men berättelsen om bygden börjar långt tidigare – någon gång under 1320-talet. Ingen vet exakt när Skellefteå socken bildades och något dokument om själva sockenbildningen finns inte bevarat. Däremot nämns Skellefteå för första gången i ett dokument från 1327. Det är det äldsta skriftliga belägget och därför utgångspunkten för jubileet.

NÄR BYARNA BLEV EN BYGD

För 700 år sedan fanns redan ett pärlband av byar längs Skellefteälven och utefter kusten. Här levde människor av fiske, jakt, boskap och små jordbruk. De var grannar, men levde ändå till stor del sina egna liv. Så vad var det som blev början på en socken?

Lokalhistorikern och ordföranden i Skelleftebygdens lokalhistoriska förening Rolf Granstrand pekar på själva ordet socken. Det anses ha sitt ursprung i verbet söka – att söka sig samman. Om det stämmer är det en ovanligt träffande beskrivning av vad som hände här.

Socken växte sannolikt fram när kristendomen fått fäste i bygden och människor ville bygga en gemensam kyrka. Enligt den medeltida Hälsingelagen var det bönderna själva som skulle be biskopen om tillstånd. Fick de ja var det också deras ansvar att ordna timmer, sten, transporter och dagsverken.

Kyrkan byggdes inte av någon kung eller storman. Den byggdes av bygden.

Det är också därför Granstrand beskriver Skellefteå som en kooperativsocken.

EN PLATS DÄR MÄNNISKOR MÖTTES

Den första kyrkan var byggd av trä och stod troligen på ungefär samma plats där Skellefteå landskyrka står i dag. När den ersattes av stenkyrkan, invigd 1507, hade flera generationer redan hunnit göra platsen till sin.

Att kyrkan hamnade just där var sannolikt ingen slump. Platsen låg vid Skellefteälven, så långt uppströms som det gick att segla på medeltiden. Med ett vattenstånd flera meter högre än i dag bildade älven en bred vik ända upp mot Lejonström. Här möttes färdvägarna från kust och inland på ett naturligt sätt.

Vid den tiden omfattade socknen ett sjuttiofem byar – ett enormt område. För många var kyrkhelgen den enda gången de träffade människor från an-

700 ÅR – TIO NEDSLAG I BYGDENS HISTORIA

1320-TALET
Socken bildas

Första kyrkan byggs och Skelleftebygden blir en gemensam socken.

1507
Stenkyrkan invigs

Efter årtionden av arbete står den nya stenkyrkan klar.

1520-TALET
Reformationen

Gudstjänsten förändras och Bibeln börjar användas på svenska.

1600-TALET
Stormaktstid

Krig, utskrivningar och höga skatter präglar bygden.

1700-TALET
Nya möjligheter

Fredligare tider, tjära, sågverk, skeppsbyggen och befolkningstillväxt.

dra delar av bygden. Kyrkbacken blev traktens mötesplats långt innan någon talade om torg, kommunhus eller köpcentrum.

Under mer än femhundra år var socknen också bygdens politiska centrum. På sockenstämman diskuterades gemensamma angelägenheter och krav riktades till statsmakten. Först genom kommunreformen 1862 delades ansvaret mellan kyrkliga församlingar och borgerliga kommuner. Men själva sockenbegreppet levde kvar långt in på 1900-talet – och lever fortfarande kvar i människors sätt att tala om bygden.

SJU SEKEL SENARE

Under århundradena förändrades också Skelleftebygden. Reformationen kom med bl a gudstjänster på svenska och

Bibeln på folkets språk. Stormaktstiden förde med sig krig och höga skatter. Sedan följde fredligare tider med tjärhandel, sågverk och skeppsbyggen. Industrialiseringen, järnvägen, Boliden och folkrörelserna skapade i sin tur det moderna Skellefteå.

Den stora socknen delades så småningom upp i flera nya församlingar – bland annat Burträsk, Norsjö, Jörn och Byske – men rötterna är desamma.

Därför handlar 700-årsjubileet om mer än ett gammalt dokument. Det handlar om människorna som började söka sig samman och om det samhälle de byggde. Från den första träkyrkan på 1300-talet till dagens Skellefteå går en obruten berättelse om samarbete och gemenskap.

Det är den berättelsen vi firar i år

FIRA 700 ÅR TILLSAMMANS

Svenska kyrkan Skellefteå uppmärksammar socknens 700-årsjubileum tillsammans med Skelleftebygdens lokalhistoriska förening (SKEFO) och flera andra aktörer. Jubileet bjuder på föreläsningar, utställningar, gudstjänster och lokalhistoriska arrangemang som berättar om hur Skelleftebygden växt fram. FÖRST UT ÄR LOKALHISTORISKA DAGAR i Landskyrkan och Församlingsgården på Prästbordet under Mikaelihelgen 2-4 oktober, där firandet invigs.

700
år
1327-2027

1809
Krig och okkupation

Ryska trupper intar Skelleftebygden.

1845
Skellefteå blir stad

Stadsrättigheterna bidrar till bygdens utveckling.

SENT 1800-TAL
Industrialiseringen

Ångsågar, folkrörelser och ett växande civilsamhälle.

1900-TALET
Den moderna bygden

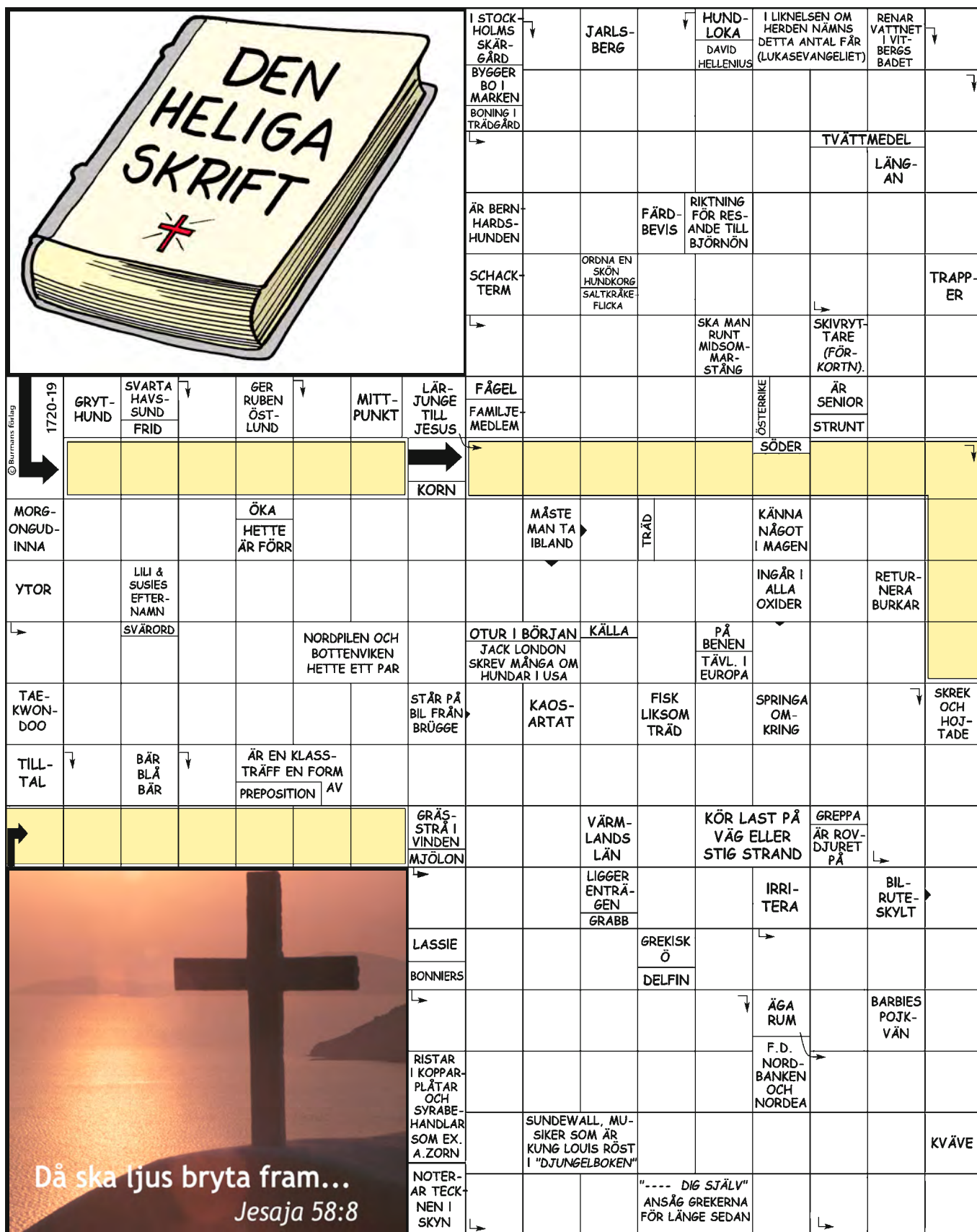

Järnvägar, vattenkraft, Boliden och fortsatt utveckling.

2026
700 år tillsammans

Vi firar sju sekler av gemenskap, historia och framtidstro.

Skriv ned orden från de färgade rutorna och skicka in dessa, namn, telefonnummer och adressuppgifter senast den 20/9 till: magasinetliv@svenskakyrkan.se alternativt Svenska kyrkan Skellefteå, Storgatan 63, 931 34 Skellefteå

Märk e-posten/kuvertet med "Korsord". Tre vinnare får fina Fairtrade-produkter.

En värld att tro på

Foto: Jesper Klemmedson/ikon

Vi lever under samma himmel

När det globala biståndet hotas behövs människor som står upp för en värld att tro på. Act Svenska kyrkan arbetar för förändring – som en modig röst i samhällsdebatten och genom konkreta projekt som förändrar liv.

Tillsammans skapar vi en värld att tro på.

Ditt stöd behövs
– swisha din gåva
till 900 1223!

Flera **skäl** till kyrkobesök

Svenskarna går, enligt all forskning, i kyrkan av flera olika skäl.

1. Livets stora händelser

Det vanligaste skälet är fortfarande kyrkliga handlingar. Dop, konfirmation, vigsel och begravning. Många som sällan besöker kyrkan annars kommer vid dessa tillfällen eftersom kyrkan erbjuder ritualer, gemenskap och mening när livet förändras.

2. Högtider och tradition

Julen är den tid då flest svenskar går i kyrkan. Julottor, midnattsmässor och adventsgudstjänster lockar många. På samma sätt besöker människor kyrkan vid påsk, midsommar och allhelgona. Här spelar kulturarv och tradition ofta lika stor roll som tro.

3. Gemenskap

Många söker social samvaro i form av körer, öppna verksamheter, caféer och mötesplatser samt barn- och familje- verksamhet. För vissa är kyrkan främst en gemenskap snarare än en plats för gudstjänst.

4. Tro och andlighet

Det finns naturligtvis också många som går i kyrkan för att be, fira gudstjänst, fördjupa sin tro och söka andlig vägledning. Svenskarna beskriver ofta sin tro mer personligt än i många andra länder.

5. Stilla rum och existentiella frågor

Forskning visar att många uppskattar kyrkorummet som en plats för eftertanke, tystnad, tröst och hopp.

Foto: Janne Lindberg

Särskilt i samband med kriser, sorg eller oro ökar kyrkobesöken.

6. Musik

Musik är även en mycket stark drivkraft för kyrkobesök i Sverige. Konserter, körsång och musikgudstjänster lockar många som annars inte skulle komma till kyrkan.

Svenska kyrkan brukar ibland sammanfatta människors motiv i fyra ord: tro, tradition, gemenskap och mening. De flesta kyrkobesökare kommer av en kombination av dessa snarare än av ett enda skäl.

Liv ges ut av Svenska kyrkan i Skellefteå, Burträsk-Löfvånger och Bureå. Magasinet innehåller information om begravningsverksamheten, där Svenska kyrkan har huvudmannaskap, och räknas därmed som samhällsinformation som går ut till samtliga adresser i kommunen.

Om du har frågor/synpunkter om Liv, tips på reportage eller liknande, maila oss på magasinetliv@svenskakyrkan.se

**Svenska
kyrkan**